

que apparet, si vero massa sanguinea salibus scatet acidis, tunc omnino egregiam exserit virtutem resolventem. Liqueat igitur, quod actio mercurii vivi in massam sanguineam delati per ejusdem qualitatem determinetur.

SECTIO VI.

DE

COGNOSCENDIS ET DETERMINANDIS VIRTUTIBVS MEDICAMENTORVM IN GENERE.

§. CCCXCI.

Vires medicamentorum considerantur vel per se solæ sine consideratione corporis humani, per cujus vires determinantur, vel simul respectu corporis humani, per cujus vires determinantur. In priori casu vires medicamentorum nomine absolutas, in posteriori vero relativas.

Quid sint vires absolutæ & relativæ.

§. CCCXCII.

Vires medicamentorum propriæ seu insitæ sunt ejusmodi vires, quæ eo considerantur respectu, quo medicamentis competunt solis neque per vires corporis humani determinantur. Nunc medicamentorum vires, quæ hoc considerantur respectu a medica sunt absolutæ §. CCCXCI. Ergo vires medicamentorum propriæ sunt vires medicamentorum absolutæ.

Vires medicamentorum propriæ sunt vires eorum absolutæ.

§. CCCXCIII.

Vires medicamentorum propriæ seu absolutæ sedent seu existentia suam rationem sufficientem habent in partibus medicamentorum constitutivis §. XXXI. Quam ob rem medicamenta, quæ easdem habent partes constitutivas, easdem habere debent vires, & eatenus easdem possidere debent vires, quatenus iisdem gaudent partibus constitutivis.

Medicamenta earundem partium constitutivarum easdem habent vires.

S 2

§. CCCXCIV.

§. CCCXCIV.

De modo
cognoscendi
medicamen-
torum vires.

Duplex datur via vires medicamentorum cognoscendi vel a posteriori vel a priori: nam ad omnium omnino rerum, quarum cognitio acquiri potest, pervenimus vel a priori vel a posteriori. A posteriori pervenitur ad cognitionem virium medicamentorum, si attendimus ad ea, quæ experientia docet de effectibus vsu medicamentorum sequentibus. A priori vero cognoscimus vires medicamentorum, si eas ex partibus eorum constitutivis deducimus.

§. CCCXCV.

Quænam
cautela sit
observanda,
si ex parti-
bus medica-
mentorum
constitutivis
eorum vires
sint deter-
minandæ.

Si ex partibus medicamentorum constitutivis vires eorum sunt cognoscendæ & determinandæ, omnis adhibenda est cura, ne partes constitutivæ proximæ cum remotis & hæc cum illis confundantur. Hoc enim si fit, vel plane nulla vel falsa virium medicamentorum cognitio acquiritur.

§. CCCXCVI.

Virtus medi-
camenti cer-
ta non sem-
per ab omni-
bus ejus par-
tibus consti-
tutivis pro-
ficiscitur.

Demonstravi in antecedentibus, quod medicamentorum vires determinaturo sit inquirendum, in quasnam in corpore humano medicamenta resolvantur partes, utrum in similes an constitutivas & utrum in constitutivas proximas an remotas, & quod medicamenta, quæ in partes resolvuntur similes, vi harum agant, & illa, quæ in partes resolvuntur constitutivas proximas, vi harum suam peragant actionem §. CCCLXVI. Minime vero putandum est, quod, si medicamenta certam exserunt vim, hæc vis ab omnibus eorum partibus vel similaribus vel constitutivis proficiscatur, sed vis medicamenti ab vna eius tantum parte vel simili vel constitutiva vel aliquot tantum ejus partibus oriri potest. Opium hanc veritatem exemplo suo demonstrat luculentissime. Vnicum enim extracti opii granum vel guttulæ essentiæ opii vndecim, quæ granum vnum extracti quam proxime continent, non somnum solum inferunt sed gra-
viv-

vissimos etiam calculi dolores leniunt saltim insigniter, sæpe plane fugant, nec necesse est, ut hoc granum totum in corpore humano solvatur pro effectu deliderato obtinendo; nam observatum est, pilulam opii assumptam egregios exseruisse effectus vomitum nempe per octo horas sistendo, quanquam ista altero die vomitu fuerit rejecta, de quo videatur *Celeberrimi van Switen Commentarius in Aphorismos Boerhavi de cognoscendis & curandis morbis Tom. I. pag. 370. edit. Leid.* Ex his igitur clarissime apparet, quod opium non vi omnium suarum partium constitutarum sed vi partis suæ volatilioris & minima quantitate potentis virtutem exserat narcoticam & quod hæc virtus in hac parte volatili & minima quantitate potente sedeat.

§. CCCXCVII.

His itaque præmissis, antequam ulterius pergo, necessarium esse duco, præmonere, quod talem in sequentibus sim secuturus ordinem, ut demonstrarem, quasnam alias virtutes medicamenta præter virtutem ipsi competentem exserere possint, e. g. stimulantia quasnam alias præter virtutem stimulantem exserant virtutes, & deinde simul, quibusnam virtutibus partes medicamentorum tam similes quam constitutivæ sint præditæ & quomodo medicamentorum virtutes ex eorundem partibus constitutivis cognosci & determinari possint.

De ordine in sequentibus observando.

§. CCCXCVIII.

In antecedentibus jam probavi stimulantia esse contrahentia §. LXIX. Nunc demonstrabo, quod stimulantia, si lenia sunt seu leniter agunt, sint roborantia. Stimulantia leniter agentia leniter tantum stimulant corporis humani fibras, adeoque majorem in eas fluidi nervei & sanguinis influxum leniter concitant, hinc earum tam vim vitalem quam tonum vitalem §. LXVIII. LXXII. augent. Iam ea, quæ partium solidaneum tonum augent, sive sit physicus sive vitalis, audiunt roborantia §. LXX. Ergo leni-

Leniter stimulantia sunt roborantia.

leniter stimulantia sunt roborantia. Dum vero leniter stimulantia vim fibrarum & vasorum augent, fibræ & vasa majori gradu & vi sese contrahunt, humidum ergo tam in vasorum cavo quam in fibrarum interstitiis hærens propellitur, vnde, si sat diu applicantur, vis quoque fibrarum physica & tonus earum physicus augetur LXXVIII. LXXII. vnde iterum patet, quod sint roborantia LXX.

§. CCCXCIX.

Stimulantia
augent mo-
tum fluido-
rum tam
progressi-
vum quam
intestinum.

Stimulantia augent fibrarum & vasorum contractionem §. LXIX. Nunc aucta fibrarum & vasorum contractione non potest non fluidorum motus tam progressivus quam, intestinus augeri atque accelerari (per princ. physiol.) Ergo stimulantia augent atque accelerant motum fluidorum tam progressivum quam intestinum, eoque magis, quo vehementiora sunt.

§. CCCC.

Stimulantia
sunt calida.

Principia docent physiologica, quod auctus & acceleratus humorum motus progressivus & intestinus producat calorem auctum. Nunc stimulantia augent atque accelerant motum fluidorum progressivum atque intestinum §. CCCXCIX. Ergo stimulantia calorem producunt adeoque calida seu calefacientia nominari possunt §. XCV.

§. CCCCII.

Stimulantia
sunt resolu-
ventia.

Si vasa majori gradu agunt in fluida eorumque motus tam progressivus quam intestinus augetur, fluidorum resolutio producitur major (per princ. physiolog.) Nunc stimulantia efficiunt, ut vasa majori vi in fluida agant eorumque motum tam progressivum quam intestinum accelerent §. CCCXCVIII. CCCXCIX. Ergo stimulantia eatenus resolventia dici merentur.

§. CCCCII.

Stimulantia
se- & excre-

Inter conditiones, quæ requiruntur, si secretiones atque excretiones debent succedere auctæ, hæ sequen-
tes

res locum quoque obtinent, si scilicet vasa majori vi agunt in fluida, eorum motus tam progressivus quam intestinus augetur, eorum resolutio major & calor major produ-
citur. Nunc stimulantia actionem vasorum in fluida au-
gent §. CCCXCVIII, fluidorum motum tam progressi-
vum quam intestinum accelerant §. CCCXCIX, flui-
dorum resolutionem & calorem majorem producunt
§. CCCC. CCCCI. Ergo stimulantia secretiones quoque
atque excretiones augere possunt.

§. CCCCIII.

Stimulantia motus nimis depressos augent, id quod
ex eorum notione patet, adeoque sunt excitantia seu mo-
ventia. §. LXXXI.

Stimulantia
sunt excitantia,

§. CCCCIV.

Stimulantia, si vehementer agunt, efficiunt spasma-
ticas fibrarum contractiones §. LXIX, hinc sub hac hy-
pothesi sunt spastica §. XCII.

Stimulantia
sunt spastica.

§. CCCCIV.

Omnia acria in partes corporis humani solidas ita
agunt, vt versus eas majorem excitent fluidorum affluxum,
adeoque sunt stimulantia seu irritantia §. LXIV. quin,
quo acriora sunt corpora & medicamenta in corpus hu-
manum agentia, eo vehementius ceteris paribus stimulant
seu irritant.

Omnia acria
sunt stimu-
lantia.

§. CCCCVI.

Leniter stimulantia sunt roborantia §. CCCXCVIII.
Acria sunt stimulantia §. CCCCIV. Ergo leniter acria
sunt roborantia.

Leniter acria
sunt robo-
rantia.

§. CCCCVII.

Stimulantia augent motum fluidorum tam progressi-
vum quam intestinum §. CCCXCIX, calorem §. CCCC.
& resolutionem fluidorum producunt, §. CCCCI. secre-
tiones atque excretiones augere possunt §. CCCCII, exci-
tantia

Demonstrata
reliqua de-
stimulanti-
bus valent
quoque de
acribus.

tantia sunt & spastica §. CCCCIII. CCCIV. Ergo hæc omnia quoque valere debent de acribus, utpote quæ stimulantia sunt §. CCCCV.

§. CCCCVIII.

Demonstrata de acribus valent etiam de salibus, si sat magna vi agunt.

Omnis acrimonia dependet a salibus & corpora eatenus sunt acria, quatenus salia continent, speciatim tamen & magis propriè ea corpora dicuntur acria, in quibus salium vis prædominatur eorumque actio magna est. Salia ergo itidem stimulare seu irritare debent §. CCCCV, & omnia, quæ demonstrata sunt de acribus §. CCCCVII, de salibus quoque valere debent, si vi agunt vehementiori.

§. CCCCIX.

Emollientia sunt relaxantia.

Transeamus, missis stimulantibus, ad emollientia. Hæc, si agunt in partes corporis humani solidas, eas ita mutant, ut fibræ eorum se facilius extendi atque elongari patiantur. Nunc hæc audiunt relaxantia §. LX. Ergo emollientia, si agunt in partes corporis humani solidas, sunt relaxantia.

§. CCCCX.

Relaxantia sunt emollientia.

Quemadmodum emollientia partium corporis humani solidarum sunt relaxantia §. CCCCIX, ita vice versa relaxantia sunt emollientia. Nam relaxantia mutant partium solidarum fibras ita, ut se facilius extendi atque elongari patiantur §. LXI. adeoque, ut tactui facile cedant. Cum vero medicamenta, quæ corporis humani partes ita mutant, ut tactui facile cedant, sint emollientia §. LXXXVII. LXXXVIII., patet, quod relaxantia sint emollientia.

§. CCCCXI.

Emollientia sunt anodyna.

Ponamus, fibram dolere ideo, quia continuo irritatur & ob continuo vel durantem vel crescentem irritationem sese contrahere conatur, non tamen actu sese contrahere potest, vel quia ejus extrema sequi non valent, ut in spasmo antagonistarum simultaneo, vel quia, si fibra sit circularis,

laris, in ejus cavo hæret corpus, quod fibræ contractioni resistit, & apparebit, emollita tali fibra non contractionis solum gradum imminui, sed fibræ etiam elongari, qua elongatione fibræ præsens major tensionis gradus dolorem inferens cessat & apta redditur, vt actionem causæ extendentis ita sustinere queat, vt status rupturæ proximus exinde non sequatur. Emollita igitur tali fibra dolor cessare debet & emollientia sunt anodyna & quidem stricte sic dicta §. LXXXV.

§. CCCCXII.

Emollientia sunt anodyna stricte sic dicta §. CCCCXI. Relaxantia sunt anodyna.
Relaxantia sunt emollientia §. CCCCX. Ergo relaxantia sunt anodyna stricte sic dicta.

§. CCCCXIII.

Minime autem necessarium est, vt ipsa irritata fibra & ex irritatione se contrahere conans emolliatur, si dolor mitigari debet, sed ad hoc sufficit, si connexa tantum fibra emollitur. Fibræ enim corporis humani fere omnes inter se cohærent, & vti vi hujus cohæisionis fit, vt fibra vna irritata & ex irritatione sese contrahente altera tendatur adeoque irritetur & sic ex connexarum contractione simultanea iste demum magnus dolorem inferens tensionis gradus oriatur, sic etiam aliquot harum fibrarum emollitis reliquæ se quidem contrahere, minime vero in statu tenso permanere possunt, partim, quia earum extremitates non sunt fixæ, partim, quia gradus, ad quem fibræ se contrahere possunt, est determinatus & parvus. Si igitur fibræ emollitæ tantum cedunt, quantum reliquæ se contrahere possunt, cessat vltior contractio adeoque etiam status fibræensus & qui hinc oritur, dolor.

§. CCCCXIV.

Hac §. CCCCXIII. ratione clysteres emollientes dolorem a calculo in ureteribus subsistente mitigant. In dolore enim a calculo ureterum fibræ proxime irritantur & dolent, intestina vero per consensum tantum; Exemplis confirmantur & illustrantur demonstrata.

T

intesti-

intestinarum contra fibræ emolliuntur tantum a clystere, quatenus est humidus, his vero emollicis cessat primario ureterum compressio, quam intestina spasmodice contracta efficiebant, unde magnum motus calculi impedimentum sic removeretur & calculus citius in vesicam descendere potest, deinde quoque ipsi ureteres non manent in statu stricto, quia peritonei tunica, quæ ureteribus atque intestinis est communis, relaxatur minusque sit tensa.

§. CCCCXV.

Roborantia
sunt anody-
na.

Quæcunque fibras corporis humani ita aptas reddunt, ut actionem causæ extendentis ita sustinere queant, ut exinde status rupturæ proximus non sequatur, illa sunt anodyna strictè sic dicta §. LXXXV. Nunc corporis humani fibræ, si roborantur, ita disponuntur, ut actionem causæ extendentis sustinere valeant absque eo, ut status rupturæ proximus exinde sequatur. Ergo roborantia sunt anodyna strictè sic dicta.

§. CCCCXVI.

De virtute
antispasmo-
dicorum
cognoscenda
& determi-
nanda.

Nunc de virtute antispasmodicorum differemus. Spasmus semper oritur a causâ irritante sed hæc causâ irritans admodum est varia, ut acrimonia, tensio fibrarum & vasorum nimia a corpore intra vas subsistente illudque extendente, calculi, vermes & alia. Ponamus vero, spasmum provenire ab acrimonia ut causâ, tunc illa, quæ hanc corrigunt atque emendant, sunt antispasmodica §. XCII. Quænam vero sint ista, in sequentibus explicabitur. Si vero spasmus a sanguine vel sero spisso vasa infarciente eaque nimis extendente proficiscitur, resolventia sunt antispasmodica & sic res quoque se habet cum reliquis casibus, in quibus spasmus ab alia oritur causâ; nam hæc quæ tollunt, erunt antispasmodica.

§. CCCCXVII.

De virtute
aperitivo-

Antispasmodicis consideratis aperientium virtutem determinemus. Hæc supponunt vasorum obstructionem & vaso-

vasorum obstructorum reſerationem §. XCIV. Vasorum rum deter-
vero obſtructio a multis iisque variis proficiſci poteſt cauſis, minanda.
& hæ omnes, quorquor & quam diverſæ ſint, ad has ſequen-
tes poſſunt reduci claſſes, ita, vt ſedeant vel intra vaſa
vel extra vaſa, &, quæ intra vaſa ſedent, in eorum vel
parietibus vel fluido hæreant. Ad cauſas obſtructionis in
vaſorum parietibus hærentes pertinet parietum atonia,
ſpasmodyca conſtrictio & rigiditas. Ad cauſas obſtructio-
nis in fluido hærentes pertinet ejus ſpiſſitudo, acrimo-
nia &c. Fac igitur, obſtructiones vaſorum provenire ab
eorum debilitate ſeu atonia, tunc ea vaſa obſtructa reſe-
rant adeoque ſunt aperientia §. XCIV, quæ vaſa robo-
rant. Patet hinc, cur, quomodo & quo reſpectu martia-
lia inter aperitiva reſerantur & actu aperientia ſint. E-
contrario, ſi ſpasmodyca vaſorum conſtrictio obſtructio-
nes effecerit, ea, quæ hanc tollunt, ſunt aperitiva §. XCIV,
& ſic res quoque ſe habet in reliquis ejusmodi caſibus.

§. CCCCXVIII.

Ad virtutem temperantium & demulcentium acri- De acrimo-
moniam humorum quod attinet, hæc determinari ne- niz natura.
quit, niſi antea acrimoniæ natura fuerit declarata, hinc
hujus explicationem vt præmittamus neceſſe eſt. Omnis
acrimonia dependet a ſalibus eoque major eſt, quo major
eſt vis, qua ſalia agunt. Nunc ſalia non agunt niſi ſint
ſoluta &, ſi ſunt ſoluta, ex ipſa ſolutionis natura apparet,
quod in minimas & minutiffimas ſint diviſa particulas &
quod hæ in fluido diſtributz ſuſtententur. Salia ergo
agunt vt particule minimæ, & vis illorum non alia eſt,
quam particularum minimarum. Iam vis particularum
minimarum dependet ab earundem qualitate ſpecifica &
hæc ab earum gravitate ſpecifica, figura & magnitudine.
Saliu ergo vis vt per eadem determinetur neceſſe eſt.

§. CCCCXIX.

Salia poſſident gravitatem ſpecificam particularum De gravitate
aquearum gravitate ſpecifica majorem & fibrarum corpo- ſalium ſpe-
I 2 ris cifica.

ris humani gravitate specifica minorem, hinc vi suæ gravitatis specificæ fortius quam aqueæ corporis humani fibræ adhærere & impulsæ majorem quam hæ exercere debent impetum.

§. CCCCXX.

Gravitas salium specifica aucta vel imminuta auget, vel imminuit eorum vim.

Cum salium vis dependeat ab eorum gravitate specifica §. CCCCXIX, sequitur, vt salium gravitate immutata & vel aucta vel imminuta eorum virtus quoque mutetur, & vel augetur vel imminuatur. Nunc quidem salium, quosque sunt & manent salia, gravitas specifica mutari nequit; cum vero leges adhesionis eam tantum considerent gravitatem specificam, quæ partibus sese proxime contingentibus competit, patet, gravitatem salium specificam posse immutari. Sulphurea corpora, speciatim ea, quæ sal vel nullum vel non satis manifestum vehunt, si salibus adhærrent eorumque superficiem obducunt, hanc specificè leviolem, hinc salium adhesionem, actionem & vim minorem reddunt.

§. CCCCXXI.

Quid ex antecedentibus intelligi queat.

Quoniam salia, si eorum superficies corpore obducitur sulphureo, vim suam amittunt §. CCCCXX. ratio patet, cur spiritus acidi corrosivi per commixtum & pro intimiori miscela simul destillatum spiritum vini fiant mites & innoxii, & cur cum oleo olivarum, amygdalarum dulcium vel alio simili hausto arsenicum vel aliud venenum acre sine noxa devorari queat.

§. CCCCXXII.

Subtilitas particulæ salinarum eas ad majorem exercendam vim reddit aptas.

Particulas corporis ad eo majorem vim exercendam esse aptas, quo sunt non subtiliores a priori solum demonstravit Vir de philosophia naturali & medicina ad certitudinem evehenda optime meritis *illustris Hambergerus in Elementis suis Physicis* §. CCVII. & *schol.* sed experientia etiam confirmatur. Hæc etenim docet, salia media, quæ ex vnione salium simplicium acidorum & alcalicorum oriuntur, non tantam possidere acrimoniam, quantam hæc, & acida ter-

terreis particulis iuncta acrimoniam suam amittere, cum tamen hoc acrimonie decrementum nil nisi solam magnitudinem auctam pro sua agnoscat causa. Verum enim vero cum corporum particulae eo sint subtiliores, quo sunt minores, subtilitatem eas ad majorem exercendam virtutem reddere aptas manifestum est & perspicuum. Idem valere quoque de salibus, hoc est, ea ad magnam exercendam virtutem esse aptiora, quo sunt subtiliora, veritas est, quae ex praemissis prona fuit consequentia. Cum igitur salium activitas maxime dependeat ab eorum subtilitate & quo haec major est, eo majorem possint exercere virtutem, sequitur, ut salium subtilitate immutata, & vel imminuta vel aucta eorum vis immutetur, & vel imminuatur vel augeatur.

§. CCCXXIII.

Majora adeoque minus subtilia evadunt salia, si cum particula quacunque cohaerent. Sic sulphurea corpora salium activitatem & vim infringunt non eorum solum gravitatem specificam imminuendo §. CCCXX, sed eorum etiam magnitudinem augendo adeoque subtilitatem imminuendo §. CCCXXII. Potest vero eadem salium magnitudo augeri eorumque subtilitas imminui per terrea vel alia salia contraria, quibus salia adhaerent, & haec est ratio, quod conchae in ista cardialgiae specie, quae est ab acido acri in ventriculo haerente, & oleum tartari per deliquium in soda profint.

Quomodo salium subtilitas imminui possit.

§. CCCXXIV.

Si in eadem fluidi quantitate major haeret salium copia, salia hoc in fluido dicuntur magis concentrata. Fac igitur, in quadam fluidi quantitate determinatam esse distributam salium copiam, fac porro, in eadem ejusdem fluidi quantitate majorem haerere eorundem salium copiam, & in utroque hoc fluido eadem salia eadem celeritate agere in idem corpus, tunc in casu posteriori salium actionem & vim majorem esse quam in priori, reliquis circumstantiis positis iisdem,

De concentratione salium.

corum gnarus perspicit. Salium ergo concentratione immutata & vel aucta vel imminuta eorum activitas vt immutetur & vel augeatur vel imminuatur necesse est.

§. CCCCXXV.

Salium activitatis de crementum & incrementum vnde dependeat.

Vis & activitas salium aucta vel imminuta dependet ab eorundem gravitate specifica, subtilitate & concentratione aucta vel imminuta seorsim vel conjunctim §. CCCCXX. CCCCXXI. CCCCXXII CCCCXXIII, CCCCXXIV, & quicquid vim & activitatem salium augere vel imminuere debet, illud eorum gravitatem specificam, subtilitatem & concentrationem seorsim vel conjunctim augere vel imminuere debet, & quicquid salium gravitatem specificam, subtilitatem & concentrationem seorsim vel conjunctim imminuit, illud salium vim atque activitatem imminuit. Salium ergo activitas & vis minuitur, si 1) diluuntur; sic enim in majus distribuuntur spatium & concentratio ista, a qua eorum vis & activitas dependet §. CCCCXXIV, imminuitur, 2) si subtilitatem suam amittant & majora evadunt; nam in eorundem subtilitate insigne eorum activitatis haret fundamentum §. CCCCXXII, 3) si in superficie fiunt specificè leviora; sic enim minori vi adherere & agere possunt §. CCCCXX, 4) si quantitas eorum imminuitur.

§. CCCCXXVI.

Diluentia quomodo salium vim imminuant.

Diluentia salium vim atque activitatem imminuunt, non solum, dum eorum concentrationem imminuunt §. CCCCXXIV, sed etiam, dum gravitatem eorum specificam minorem reddunt §. CCCCXX, eorumque magnitudinem augent §. CCCCXXIII.

§. CCCCXXVII.

Aquea salium activitatem imminuunt.

Aquea proprium est diluere §. XCVI. Nunc diluentia salium activitatem & vim infringunt §. CCCCXXVI. Ergo aqua & aquea salium activitatem imminuunt.

§. CCCCXXVIII.

Lac, olea expressa,

Lac, olea expressa non rancida, butyrum insulsum, pinguedines non rancidæ, gummosa, mucilaginosæ, gelatino-

latinosa salina manifesta qualitate non prædita & aqueo-oleosa superficiem salium obducendo reddunt specificè levio-rem, eorum subtilitatem valde imminuunt, immo, quatenus aquam continent, diluunt & salium concentrationem impediunt. Nunc ea, quæ salium gravitatem specificam, subtilitatem & concentrationem imminuunt, salium activitatem infringunt §. CCCCXXXV. Ergo lac, olea expressa non rancida, pinguedines non rancidæ, butyrum insulsum, gummosa, mucilaginosæ gelatinosæ & aqueo-oleosæ activitatem salium infringunt. Terrea denique subtilitatem salium utpote præcipuum activitatis eorum fundamentum imminuendo eorum vim debilitant §. CCCCXXII. CCCCXXIII.

pinguedines
& gummosa
salium vim
infringunt.

§. CCCCXXXIX.

Cum omnis acrimonia dependeat a salibus eorumque activitate §. CCCCXVIII, sequitur, ut acrimonia temperari nequeat, nisi salium vis & activitas infringatur & quod acrimoniam temperare perinde sit ac salium activitatem & vim debilitare. Quæ igitur salium activitatem & vim infringunt, ea sunt edulcantia, edulcorantia, temperantia seu demulcentia §. XCVII.

Quænam sint
acrimoniam
temperantia
seu demulcentia.

§. CCCCXXX.

Diluentia, lac, olea expressa non rancida, pinguedines non rancidæ, butyrum insulsum, gummosa, mucilaginosæ, gelatinosæ, aqueo-oleosæ & terrea acrimoniam temperant §. CCCCXXVIII. CCCCXXIX. adeoque sunt edulcantia, edulcorantia, temperantia seu demulcentia §. CCCCXXXIX.

Allegantur
speciatim
acrimoniam
temperantia.

§. CCCCXXXI.

Postquam medicamentorum acrimoniam temperantium virtutem in genere determinavimus, eandem considerationem circa caleficientia instituemus. Antequam vero hanc aggredimur explicationem, necessarium est, ut antea caloris in corpore humano naturam & genesis expli-

Transitus ad
considerationem
virtutis caleficientium &
speciatim

naturæ &
geneseos ca-
loris.

explicemus. Calor corporis humani consistit in motu particularum ignearum (per princip. physic.) Nunc particula ignea non moventur, quamdiu cum aliis coherant. Ergo ut moveantur necessario requiritur earum separatio a contactu cum aliis particulis. Hæc vero fit, dum partes salinæ & terrestres in se invicem tum ex adhesionem tum ex impetu ex motu sanguinis progressivo oriundo agunt; sic enim non solum salia diversa per actionem in se invicem sulphur intermedium conterunt, sed speciatim etiam salia alcalica actione sua in sulphureas partes & acida in terreas igneis cinctas has separant & sic motum ignearum cient, quæ in motu constitutæ in alias agunt partes, ibi igneas adhærentes impellunt, cohesionem suam liberant & sic rursus earum motum cient atque sic calorem totius massæ sanguinæ excitant.

§. CCCCXXXII.

Vltior
evolutio ge-
neseos calo-
ris.

Quicquid effectum quendam producit, illius est causa. Nunc demonstratum fuit, per salium actionem particularum ignearum fieri liberationem §. CCCCXXXI. Ergo salia sunt causa caloris. Actio autem eorum est partim in se invicem, dum vtriusque generis salia in corpore humano existunt §. CCCCXXXI, partim alcalicorum in partes sulphureas, partium acidorum in partes terrestres §. cit, adeoque tam acida quam alcalica salia ad hunc concurrunt effectum, dum actione sua particulas igneas liberant. Quumque partes sulphureæ in longe majori, quam partes terreae & salia acida, & salia alcalica in longe majori quam acida quantitate massæ sanguinæ insint (per princ. physiol.), deinde, cum salia alcalica partes potissimum & speciatim sulphureas resolvant, (per princ. chem.), qua resolutione particulas igneas, quibus partes sulphureæ præ omnibus aliis sunt repletae (per definit.), liberant (per princ. physiol.), tum, cum salia acida partes potissimum resolvant terreas (per princ. chem.), qua resolutione itidem particulas his adhærentes igneas liberant (per

(per princ. physiol.) denique, cum salia tam acida quam alcalica in se invicem agant & hac sua actione particulas igneas ipsis adhærentes liberent (per princ. physiol.), apparet luculenter, quod partes quoque sulphureæ fiat causa caloris & quod calor ab actione salium tum se invicem tum in alias massæ sanguineæ partes, speciatim salium acidorum in terreas partes, potissimum vero a resolutione particularum sulphurearum, quæ fit per salium alcalicorum in eas actionem, oriatur.

§. CCCCXXXIII.

Quamquam partes massæ sanguineæ sua actione ex adhæsione calorem producant §. CCCCXXXI. CCCCXXXII, minime tamen earum ex adhæsione actionem non sufficere ad illum caloris gradum, quem corpus humanum sanum possidet, producendum cadavera ostendunt, utpote quæ, quamvis in iis omnes hæ partes adsint & ex adhæsione agant, tamen ad tactum frigidiora sunt & manent. Accedere ergo debet adhuc alia causa, quæ tantum caloris gradum in corpore humano, quantus in ejus sanitate adest, excitat, & hæc nulla alia est quam actio vasorum in massam sanguineam. Per hæc etenim partim pressione partim impulsu actio salium tum in se invicem tum in alias partes, & speciatim salium alcalicorum in partes sulphureas, augetur, unde non potest non quoque liberatio particularum ignearum adeoque & calor augeri §. CCCCXXXI. CCCCXXXII.

Requiritur ad calorem corporis humani naturalem actio vasorum.

§. CCCCXXXIV.

Ex principiis notum suppono physiologicis, quod, si corporis humani calor naturalis nec justo vel major vel minor esse debet, requiratur, primo, ut vasa debito gradu in massam agant sanguineam, & deinde, ut partes massæ sanguineæ debitam ac decentem versus se invicem habeant proportionem, speciatim salia acida ad alcalica & hæc ad partes sulphureas.

De requisitis ad calorem corporis humani naturalem.

§. CCCCXXXV.

Quicquid vasorum in sanguinem actionem auget atque intendit, auget salium in massa sanguinea in se invicem

Medicamenta vasorum in sanguinem

actionem au-
gentia sunt
calesfacientia.

cem aliasque partes actionem §. CCCCXXXIII. Quicquid vero auget salium in massa sanguinea in se invicem & alias partes actionem, auget calorem §. CCCCXXXI. adeoque medicamenta, quæ vasorum in sanguinem actionem augent, sunt calesfacientia seu calida §. XCV.

§. CCCCXXXVI.

Salino-sul-
phurea me-
dicamenta
sunt calida.

Medicamenta salino-sulphurea, speciatim alcalico-sulphurea, sulphureas potissimum corporis humani partes resolvunt. Quatenus enim salia sulphureis sunt circumdata particulis, ipsis corporis humani particulis sulphureis sunt quoad superficiem specificè saltim æqualia, si non leviora, ergo his adhærent & in eas agunt. Quatenus vero salia sunt, massa salino-sulphureorum major est quam sulphureorum sibi relictorum, unde ista majori impetu agunt in sulphureas corporis humani partes easque magis resolvunt quam hæc. Nunc ex resolutione particularum corporis humani oritur calor §. CCCCXXXI. CCCCXXXII. Qua de re medicamenta salino-sulphurea jure meritoque calida potentia talia seu calesfacientia nominari possunt.

§. CCCCXXXVII.

Recensentur
medicamen-
ta modo di-
cti generis.

Medicamenta, quæ ad hanc pertinent classem §. CCCCXXXVI, sunt 1) salia volatilia oleosa & spiritus cornu cervi, eboris, fuliginis &c. 2) salia alcalica volatilia, sive sint simplicia & pura sive partibus sulphureis seu oleosis juncta; nam si vel maxime sint simplicia & pura, non possunt tamen non is jungi in corpore humano sat multæ particulæ sulphuræ adeoque in salia volatilia oleosa mutari 3) lixivium saponariorum 4) olea ætherea, ut oleum cinnamomi, caryophyllorum, lavendulæ, rorismarini, majoranæ, melissæ, menthæ, rutæ, citri, ligni sassafras, carvi, anisi, anethi, chamomillæ, millefolii &c. 5) omnia corpora & medicamenta, ex quibus olea ætherea destillari possunt, ad quæ præter ea, quorum olea ætherea jam nominavimus no. 4. cardamomum, amomum
verum

verum, antophylli, piper &c. pertinent 6) castoreum, camphora & crocus.

§. CCCCXXXVIII.

Medicamenta, quæ in corpore humano copiam particularum sulphurearum seorsim vel salium & particularum sulphurearum conjunctim augent, causam caloris materialem §. CCCCXXXI. CCCCXXXII. adeoque calorem ipsum augent, hinc calida sunt §. XCV. Cum enim omnia sulphurea corpora tanta particularum ignearum copia gaudeant, vt his decenti gradu commotis ista in libero aere constituta scintillas excitent, sequitur, vt sulphureæ partes sine separatione particularum ignearum ab aliis cohærentibus, id est, sine harum liberatione resolvi nequeant, vnde medicamenta, quæ sulphurearum particularum seorsim vel salium & sulphuris copia simul gaudent, merito nominantur calida.

Quæ partium sulphurearum & salium copiam augent, sunt calida.

§. CCCCXXXIX.

Ex his, quæ demonstrata sunt in antecedentibus, nunc facile potest determinari, quænam medicamenta sint refrigerantia, seu frigefacientia seu frigida. Cum enim corporis humani calor oriatur ab actione salium, speciatim & potissimum salium alcalicorum in partes sulphureas harumque resolutione, qua particula ignea liberantur §. CCCCXXXI. CCCCXXXII. sequitur, vt ista medicamenta calorem minuunt adeoque refrigerantia sint §. XCV, quæ salium, speciatim & potissimum alcalicorum in sulphureas partes actionem inminuunt vel partes sulphureas ad resolutionem reddunt ineptas idque seorsim vel conjunctim efficiunt.

Quæ salium actionem & sulphurearum particularum resolutionem impediunt, frigefacientia sunt.

§. CCCCXL.

Acida in massam sanguineam delata mutant salia alcalica, dum cum iis in connubium abeunt, in salia media eaque hac ratione reddunt inepta ad partes sulphureas decenter resolvendas & hujus resolutionis ope particulas igneas liberandas; hoc enim tantum efficiunt salia alcalica,

Acida sunt refrigerantia.

ca, quatenus sunt simplicia. Deinde acida partes sulphureas reddunt ad resolutionem ineptas (per princ. chem.) Nunc ea, quæ hoc efficiunt, sunt refrigerantia §. CCCXXXIX. Ergo acida sunt refrigerantia.

§. CCCXXLI.

Diluentia non calida refrigerantia sunt.

Diluentia salium actionem infringunt §. CCCXXXVI. hinc sunt frigefacientia §. CCCXXXIX, si non sunt calida. Si enim sunt calida, magna particularum ignearum copia gaudent, & hinc calorem imminuere adeoque refrigerantia esse nequeunt.

§. CCCXXLII.

Mucilagino-
sa non calida sunt refrigerantia.

Mucilaginosa, gelatinosa, aqueo-oleosa salium activitatem & vim imminuunt CCCXXVIII, adeoque, si non sunt calida, sunt refrigerantia §. CCCXXXIX.

§. CCCXXLIII.

Terrea sunt refrigerantia.

Igneæ particulæ, quatenus sunt liberæ, hanc vnicam possident qualitatem, quod ex vno corpore in aliud transire possint, & hoc motu isti corpori, intra cujus partes moventur, calorem conciliant. Terrea vero igneas particulas absorbent &, quatenus sunt absorptæ, eatenus terreis cohærent & vel non amplius sunt liberæ vel minimum in isto corpore, ex quo sunt absorptæ, non amplius moventur. Amittunt ergo particulæ igneæ per absorptionem tam qualitatem, qua ex vno corpore in aliud transire valent, quam potentiam proximam partibus nostri corporis calorem conciliandi. Deinde terrea absorbent salia & particulas sulphureo-salinas, qua absorptione salia & particulæ salino-sulphureæ vim suam & activitatem amittunt §. CCCXXV. adeoque vim suam excitandi calorem. Terrea igitur eatenus ad refrigerantia recenseri merentur §. CCCXXXIX.

§. CCCXXLIV.

Resolventia sunt attenuantia.

Restant, quæ de virtute resolventium in genere determinanda sunt dicenda. Omnia resolventia cohesionem

nem in fluidis vel solidis imminuunt §. LVIII. vel ex toto vel ex parte, adeoque cohæſionem vel plane auferunt vel ex parte imminuunt. Fac igitur, resolventia agere in fluidas corporis humani partes, tunc harum cohæſionem tollunt adeoque illas in alias partes dividunt. Iam cum totum semper majus sit sua parte, sequitur, vt per resolutionem fluidorum magnitudo particularum fluidarum imminuatur. Nunc ea, quæ partium fluidarum magnitudinem imminuunt, nominantur attenuantia §. LIX. Ergo resolventia fluidorum sunt attenuantia fluidorum.

§. CCCCXLV.

Inter condiciones, quæ requiruntur, si secreciones Resolventia se-& excretiones augent. atque excretiones legitime succedere debent, hæc, si non primarium, saltem non vltimum occupat locum, vt partes secernendæ & excernendæ non sint majores aperturis vaſorum, per quæ secerni & excerni debent; si enim sunt justo majores, ea nec intrare nec transire adeoque nec secerni nec excerni possunt. Cum igitur resolventia partium fluidarum magnitudinem imminuant easque attenuent §. CCCCXLIV, sequitur, vt resolventia fluidis majorem aptitudinem ad secernendum atque excernendum concilient. Si igitur nimia partium secernendarum & excernendarum magnitudo causâ fuit sola secretionis & excretionis impeditæ, resolventia secreciones atque excretiones augere debent.

§. CCCCXLVI.

Alio etiam modo fluidis aptitudinem ad secretionem Alius modus, quo resolventia se-& excretiones augere possunt. atque excretionem conciliant resolventia. Si enim secreciones atque excretiones legitime fieri debent, requiritur, vt secernendum adhareat parietibus vaſis secernentis, adeoque, vt iis specificè sit vel leuius vel æquale, vel si specificè grauius sit, specificè leuiori tamen cinctum. Si itaque particula talis secernenda cohæreat particulis specificè grauioribus, fieri potest, vt ob hanc cohæſionem non veniat ad contactum cum vaſe secernente adeo-

adeoque ei adherere & consequenter secerni nequeat. Si vero talis particula specificè levior secernenda per resolventia ab hac cohesionè cum particulis specificè gravioribus liberatur, vas secernens contingere, ei adherere adeoque secerni atque excerni potest, ergo & hoc modo, contactum nempe particularum fluidarum secernendarum cum parietibus vasorum secernentium reddendo possibilem, majorem ad secretionem atque excretionem fluidis partibus conciliant aptitudinem.

§. CCCCXLVII.

Ultimus modus, quo resolventia secretionum & excretionum augent.

Ultimus denique modus, quo resolventia secretiones augere possunt, hic est. Secretiones atque excretiones sapius sunt impeditæ & sufficienter succedere nequeunt, si vasa secretoria atque excretoria a viscida materia, quæcunque sit, sunt obstructa. Nunc resolventia resolvunt viscidum & tollunt vasorum secretoriorum atque excretoriorum obstructionem a viscido. Ergo resolventia secretiones atque excretiones augere debent, si ob vasorum secretoriorum atque excretoriorum obstructionem a materia viscida productam sufficienter non succedunt.

§. CCCXLVIII.

Resolventia fieri possunt diuretica & sudorifera.

Ad secretiones atque excretiones pertinet secretio atque excretio urinae, transpiratio & sudor. Nunc resolventia secretiones atque excretiones augere possunt & actu augent, si modo allegatae causae sunt impedimenta secretionum atque excretionum §. CCCCXLV. CCCCXLVI. CCCCXLVII. Ergo resolventia urinae & sudoris secretionem atque excretionem augere possunt atque eas actu augent, si ob allegatas causas §§§. cit. sufficienter non succedunt, adeoque possunt esse & evadere diuretica & sudorifera, eaque actu evadunt, si ob allegata impedimenta §§§. cit. sudor & urina sufficienter secerni atque excerni nequeunt.

§. CCCCXXIX.

Flatus quomodo & unde orientur,

Carminativorum anthelminticorum & lithontripticorum virtutem nunc in genere considerabimus adeoque nobis

nobis de flatibus quaedam sunt praemittenda. Flatus nihil aliud sunt quam vapores seu aer in ventriculi atque in testinorum cavitate haerens & intestina elasticitate sua extendens. Proveniunt vel ab assumtis flatulentis seu minera flatulenta vel ab intestinorum atonia seorsim vel ab his utrisque causis conjunctim. Homo sanus, licet flatulenta assumat, nullum tamen exinde sentit incommodum, sed isti, qui ex flatulentis ingestis in intestinis generantur, vapores nullos in eo excitant flatus sed vi toni intestinorum integri & naturalis insensibiliter e corpore eliminantur & propelluntur, unde patet, intestinorum atoniam praecipuam esse generationis flatuum causam.

§. CCCCL.

Cum generatio flatuum ab intestinorum atonia proficisci possit §. CCCXLIX., sequitur, ut, si flatus ab hac oriuntur causa, ea sint carminativa, quae intestinorum tonum roborant §. CII. CCCXLIX.

Roborantia sunt carminativa.

§. CCCCLI.

Omnia purgantia vermes expellere adeoque anthelmintica evadere possunt §. CII. Deinde omnia sunt anthelmintica, quae vermes necant. Necant vero vermes, quae actionem partium fluidarum in eorum corporibus versus partes solidas vel fluidorum, in quibus haerent, actionem in eorum partes solidas seorsim vel conjunctim ita augent, ut haec tanquam teneriores cito destruantur & mors sequatur, quo facto in intestinis vel putrescunt vel una cum fecibus ejiciuntur.

Quaenam sint anthelmintica.

§. CCCCLII.

Quae transpirationem in vermium corporibus impediunt, ut oleosa, illa impediunt quoque, quo minusordes atque effluvia acria ex eorum corporibus prodire queant atque efficiunt, ut in eorum corporibus retineantur atque accumulentur, quo eorum activitas & vis partes vermium solidas eorumque corpora destruendi augetur iis mors

Transpirationem in vermium corporibus impediunt sunt anthelmintica.

mors

mors inferitur. Ea igitur, quae transpirationem in vermium corporibus impediunt, sunt anthelmintica §. CCCCLI.

§. CCCCLIII.

Quae acriora reddunt fluida corporis, in quo haerent vermes, sunt anthelmintica.

Quae fluida corporis, in quo haerent vermes, reddunt acriora, efficiunt, ut fluidorum, in quibus vermes haerent & quae in eorum corpora attrahuntur, acrimonia augeatur. Jam hoc acrimoniae augmentum destruit eorum corpora & mortem ipsis inferit. Ergo ea, quae fluida corporis, in quo haerent, reddunt acriora, sunt anthelmintica §. CCCCLI.

§. CCCCLIV.

Viscidum destruentia sunt anthelmintica.

Quae viscidum utpote conveniens vermium alimentum destruunt, non sufficiens solum ipsis subtrahunt alimentum sed efficiunt etiam, ut acres salinae & biliosae corporis, in quo haerent, particulæ in eorum corpora deferantur, quæ omnia ipsis mortem inferunt. Quæ igitur viscidum destruunt, sunt anthelmintica §. CCCCLI.

§. CCCCLV.

Acida sunt lithontriptica.

Ad lithontriptica quod attinet, notandum est, calculos ex terra constare adeoque ea erunt lithontriptica, quæ terreas partes resolvunt. Nunc hoc faciunt acida. Ergo acida erunt lithontriptica. Cum vero acida differant a se invicem ratione activitatis, fortiora & concentratiora acida, dummodo partibus solidis nullam inferant noxam, optima erunt lithontriptica.

§. CCCCLVI.

Alcalina & saponacea quoque sunt lithontriptica.

Non vero solum acida fortiora & concentratiora sunt lithontriptica §. CCCCLV, sed alcalica etiam, præsertim potentiora & concentratiora. Nam per multiplicem fuit comprobatum & confirmatum experientiam, quod calculi æque ab alcalicis ac ab acidis fuerint resoluti, facile tamen est collectu, alcalina eos potissimum resolvere calculo-

calculos maximam partem oleosos, cujus generis sunt calculi bilarii. Saponacea itidem insigni resolvendi virtute sunt prædita atque hinc cum aliis præcipuum inter lithon- triptica obtinent locum.

§. CCCCLVII.

De virtute discutientium pauca tantum in genere sunt monenda. Discussientia sunt, quæ materiam stagnantem ita mutant, ut ex isto, in quo stagnat, loco abeat §. CV. Nunc vero resolventia materiam stagnantem eodem mutant modo. Ergo resolventia sunt discutientia.

Resolventia sunt discutientia.

§. CCCCLVIII.

Emollientia fluidorum coagulatorum cohesionem reddunt minorem & efficiunt majorem versus istam, cui applicantur, partem fluidorum affluxum, a quo fluida coagulata adhuc majorem acquirunt fluiditatis gradum. Si igitur fluida coagulata tam ab usu emollientium quam corporis humani fluidis affluentibus perfectam rursus acquirant fluiditatem nec sint extravasata, partim ex isto, in quo stagnant, loco abeunt & una cum reliquis fluidis per circulum redeunt in corpus, partim per vasa excretoria extra corpus abeunt, id quod conjunctim discussionem vocant §. CV. Ergo emollientia interdum fieri possunt discutientia & actu fiunt, si modo dictæ occurrunt circumstantiæ.

Quando & quomodo emollientia fiunt discutientia.

§. CCCCLIX.

Virtus medicamentorum, quæ in solutionibus continui conducunt, ut traumaticorum, suppurantium, maturantium, ischæmorum & stypticorum, restat adhuc in genere consideranda. Traumatica ea quidem vocantur, quæ præternaturaliter soluta uniunt §. CI, sed, cum unio præternaturaliter solutorum a medicamentis provenire nequeat sed solius machinæ humanæ, quatenus sana est, sit actio, dum nempe per circulationem sanguinis succi boni ad alendum apti ad partem perferuntur læsam, ibique in extremis poris ex adhæsione subsistunt & fibrarum molem

Quænam sint traumatica.

molem augent, vsque dum fibrarum duæ extremitates oppositæ separatæ sese contingant & ex contactu cohæreant, facile patet, traumatica dicta medicamenta esse tantum ea, quæ vnionis præternaturaliter solutorum impedimenta removent. Vulgo ea medicamenta referuntur ad traumatica, quæ tonica sunt & adstringentia atque eam ob causam istæ herbæ & radices habentur pro traumaticis, quæ tonicæ sunt & adstringentes.

§. CCCCLX.

Quæ fluida
coagulant &
vasa contra-
hunt, sunt
styptica.

Quæ fluidorum extravasationem compescunt, sunt styptica & quæ sanguinis effluxum sistunt, ischama §. CI. Nunc fluidorum & sanguinis fluxus cessat, si fluida & sanguis coagulantur vel vasa contrahuntur seorsim vel conjunctim. Qua de re quæcunque fluida & sanguinem coagulant vel vasa contrahunt, seorsim vel conjunctim, sunt styptica & ischama.

§. CCCCLXI.

De suppura-
tionis genesi.

Materia fluida viscida pinguis albicans cum aqua miscibilis odoris & saporis expers dicitur *pus*, & quæ hoc generant, nominantur suppurantia §. CI. Nunc experientia docet, quod in corpore mortuo & morbofo nullum generetur pus, qua de re suppuratio debet esse actio corporis humani vivi & sani, & si in statum suppurationis præcedentem inquirimus, deprehendemus, quod suppurationem semper stasis antecedere debeat, & denique, si suppuratio legitime procedere debet, requiritur, 1) vt vasa obstructa & materia stagnans ab aliis partibus, quibuscum cohærent, separentur & resolvantur, id quod natura etiam præstat vi motus a tergo aucti, 2) vt quædam vasa integra & sana simul resolvantur & destruantur & fluida sana & serum præcipue sufficienti in quantitate affluent, 3) vt fluida in loco, in quo suppuratio fit, sufficienti in copia retineantur nec abeant 4) vt tam vasa obstructa & materia stagnans quam vasa integra & sana resoluta vna cum fluidis sanis affluentibus in motum abeant

abeant intestinum & 5) hoc motu intestino prior horum omnium tam solidorum quam fluidorum mixtio invertatur & destruat & alia nova saliumque mutatio manifesta producat. Si igitur suppuratio est promovenda, vasorum tam obstructorum quam ex parte integrorum & materiæ stagnantis resolutio est promovenda, ita tamen, ut fluidorum & seri affluxus non imminuatur sed potius augeatur, & transpiratio in loco, in quo suppuratio est promovenda, est imminuenda. Suppurantia ergo ita comparata esse debent, ut 1) sint resolventia, non tamen nimis fortiora, ne nimiam fibris inducant constrictionem & hac ratione seri affluxum impediunt, sed blandiora & leniora 2) affluxum seri augeant, adeoque sint emollientia; hæc enim resistantiam imminuunt, quo facto fluida majori affluunt quantitate & 3) transpiratio in loco suppurando imminuant adeoque sint infarciencia & constipantia leviora vel æqualia corporis humani partibus.

§. CCCCLXII.

Qui demonstrata §. præcedente accuratius perpendit, facile perspicit, medicamenta suppurantia non semper esse debere ejusdem conditionis sed varianda esse pro ipsius materiæ suppurandæ conditione & loco. Sic si materia stagnans est acris, uti in inflammatione, resolventia inter suppurantia sunt omittenda, & si nimis profunde hæret, constipantia sunt omittenda; nam per crassam carnem vel nulla vel vix notabilis succedit transpiratio nec constipantia penetrare per crassam carnem nec vllum præstare possunt usum.

Suppurantia variare debent pro materiæ suppurandæ conditione,

§. CCCCLXIII.

Quæ pus immaturum mutant in purum, dicuntur suppurantia §. CL. Nunc medicamenta suppurantia, si eorum usus continuatur, mutant pus immaturum in maturum. Ergo medicamenta suppurantia per usum continuatum fiunt maturantia.

Suppurantia sunt per usum continuatum maturantia.

X 2

§. CCCCLXIV.

§. CCCCLXIV.

Salia stimu-
lant & resol-
vunt.

His igitur pertractatis ordo postulat, vt ex partibus medicamentorum constitutivis eorum virtutem determinem, atque hoc fine initium faciam a salibus, quæ inter partes medicamentorum constitutivas principem obtinent locum. Omnia salia, quæcunque sunt, in eo conveniunt, quod stimulent seu irritent & resolvant. Prius probatum fuit §. CCCCVIII., posterius vero sequenti demonstratur modo. Cum enim salia sint stimulantia & stimulantia sint resolventia §. CCCCI. hac ex ratione salia erunt resolventia. Deinde notum est principiis chemicis, quod salia sint vel acida vel alcalica vel media §. CXXI., & quod salia acida resolvant terrea corpora, salia alcalica sulphur & corpora sulphurea, media vero viscidum pituitosum. Nunc partes terreæ, sulphureæ & viscidæ insunt corpori humano. Ergo ex his per inductionem inferre licet, quod omnia salia resolvant.

§. CCCCLXV.

Medicamen-
ta salina sti-
mulant &
resolvunt.

Cum omnia salia stimulent & resolvant §. CCCCLXIV. sequitur, vt omnia medicamenta, quæ vel ex toto sunt salia vel ex parte salia continent, vel ex toto vel ex parte sint stimulantia & resolventia.

§. CCCCLXVI.

Quosnam
alios effectus
producant
salia.

Præterea salia alios quoque maiores possunt producere effectus, vt solutionem, arrosionem, erosionem & destructionem fibrarum, spasmodicas earum constrictiones, aliosque, qui exinde proficiscuntur, effectus. Verum enim vero omnes hi, quotquot sunt, effectus a sola, qua salia agunt, vi & activitate majori vt ab eorum vel concentratione vel subtilitate majori proficiscuntur. Si igitur medicamenta salia sunt magna activitate prædita vt vel maxime vel subtilia vel concentrata vel talia continent, eosdem producere debent effectus.

§. CCCCLXVII.

Medicamen-
ta alcalica
partes sul-

Salia alcalica partes speciatim sulphureas corporis humani resolvunt & salia acida mutant in media. Medicamenta

menta igitur, quæ vel ex toto salia alcalica sunt vel ea ex parte continent, eosdem producere debent in corpore humano effectus. Patet hinc, cujus virtutis sint sal tartari, oleum tartari per deliquium, & id genus alia.

phureas resolvunt & mutant acida in media.

§. CCCCLXVIII.

Salia acida terreas & tartareas speciatim resolvunt corporis humani particulas, cum alcalinis salibus in salia abeunt media & sulphureas partes ad resolutionem reddunt ineptas, id est, eas ita mutant, ut particula ignea ex iis tam prompte & facile liberari nequeant, (per princ. chem.) Quod vero partes sulphureas, si cum acidis combinentur & commisceantur, fiant minus resolvable, patet ex sulphure acidis spiritibus commixto, quod per se non est inflammabile, & ex camphora, quæ sibi relicta promptissime flammam concipit, in spiritu nitri vero fusa & ab eodem separata accendi nequit. Medicamenta igitur, quæ vel ex toto vel ex parte acida sunt, easdem vel ex toto vel ex parte, scilicet eatenus, quatenus acida sunt, in corpore humano exserere debent virtutes.

Acida medicamenta terreas resolvunt partes, salia alcalica mutant in media & sulphureas partes ad resolutionem reddunt ineptas.

§. CCCCLXIX.

Medicamenta acida quod cur & quomodo sint refrigerantia, jam demonstravi §. CCCCXL. Nunc vero probabo, quod & cur medicamenta acida sana corporis humani fluida inspissent. Cum enim acida terreas speciatim solvant partes §. CCCCLXVIII, majorem terrearum particularum quantitatem ex assumtis solvere & in massam deferre debent sanguineam. Si vero plures partes terreas ad massam perveniunt sanguineam, evadent vel pars feri vel, si chylicationis tempore ad sanguinem penetrant, pars chylî & globulorum sanguineorum. Iam experientia & ratione teste terreis paribus tam salia quam partes sulphureas & igneas fortiter adherent, & ob hanc cum partibus terreis cohesionem majorem resolutioni & liberationi magis resistunt adeoque decenti nec modo nec

Acida sunt refrigerantia & inspissantia.

gradu liberari possunt. Si vero particulae sufficienter nec resolvuntur sulphureae nec liberantur igneae, calor corporis humani non in debito generatur gradu, quem etiam hanc ob causam imminuunt, dum salia alcalica simplicia partium sulphurearum menstrua mutant in salia media §. CCCCLXVIII. ad resolutionem partium sulphurearum inepta. Deinde salia quoque ob cohesionem cum partibus terreis subtilitatem, quae tamen maximum eorum activitatis est fundamentum §. CCCXXII, minorem & gravitatem specificam mutatam acquirunt §. CCCXXIX. CCCXXIII, ut decentem actionem ut salia exercere nequeant. Accedit ad haec, quod partes terreae in massa sanguinea abundantes serum majorem in copia absorbeant & ut specificè graviores ab aliis non aequè gravibus partibus facilius sese separare, majorem vi inter se cohaerere & in massam non fluidam venire soleant. Porro acida partibus gelatinosis in lympa solutis adhærent hasque graviores & ad separationem a lympa magis pronas reddunt, unde iterum coagulatio oriri potest. Nunc a calore naturali & salium actione, quae in resolutione fluidorum consistit, dependet naturalis fluidorum corporis humani fluiditas (per princ. physiol.) Qua de re patet, salia & medicamenta acida non una sed multiplici ratione corporis humani fluida inspissare.

§. CCCCLXX.

Acida sunt
roborantia.

Acida quoque sunt roborantia, quatenus partim stimulando §. CCCCLXIV, & sic vim vitalem ad tempus augendo §. LXIV. LXVIII. partim coagulando seu leniter præcipitando §. CCCCLIX. agunt. Sic etenim majorem gradu separatur a partibus serosis humidum & hoc tanquam magis aptum ad excretionem majorem quoque excernitur gradu reliquis corporis viribus concurrentibus, unde serum residuum, dum fit pars fibrarum nutriens, fibras reddit magis robustas. Hoc fibrarum robur alio etiam producunt modo, dum scilicet copiosiores terreas partes ex assumptis solvunt & ad massam deferunt sanguineam

neam §. CCCCLXIX, ex qua deinde tanquam partes nutri-
erientes in fibras abeunt hasque roborant.

§. CCCCLXXI.

Acida sunt roborantia §. CCCCLXX. Nunc robo-
rantia sunt anodyna §. CCCCLXXV. Ergo acida quoque
sunt anodyna.

Acida sunt
anodyna.

§. CCCCLXXII.

Gummosa, quæ ad indolem gummi tragacanthi vel
arabici accedunt, etiam fluidis corporis humani cohesio-
nem naturali majorem seu spissitudinem conciliant,
aut, quatenus particularum fluidarum interstitia re-
plent aut eorum particulae in diversis particularum flui-
darum interstitiis hærentes sese contingunt, & hoc utro-
que modo numerum punctorum contactus augent, aut
quatenus salia obducunt, eaque eorum subtilitatem immi-
nuendo & gravitatem specificam leviorum reddendo
§. CCCCLXX. CCCCLXXII. CCCCLXXIII. inepta reddunt,
ut tanquam salia decenter agere & resolvere nequeant, a
quo tamen naturalis fluidorum fluiditas dependet (per
princ. physiol.) aut quatenus hæc seorsim vel conjunctim
efficiunt. Si hæc fiunt in sanorum corporum ventriculo
& intestinis, concoctio & digestio impeditur, si vero hæc
in sero fiunt, secretiones atque excretiones imminuuntur
vel plane cessant.

Gummosa
inspissantia
sunt.

§. CCCCLXXIII.

Mucilaginosæ & gelatinosæ sunt gummosæ §. CXCIX.
Nunc gummosæ corporis humani fluida inspissant
§. CCCCLXXII. Ergo mucilaginosæ & gelatinosæ quo-
que fluida corporis humani inspissant.

Gelatinosæ &
mucilaginosæ
sunt inspis-
santia.

§. CCCCLXXIV.

Quamvis gelatinosæ æque ac gummosæ determinatæ
indolis fluida corporis humani inspissent §. CCCCLXXII,
nihilominus tamen ejusmodi gummosæ hoc majori in gra-
du præstant quam gelatinosæ, quoniam corporis humani
serum in statu etiam sanissimo est gelatina diluta adeoque
serum

serum

serum a gelatinosis commixtis mutatur tantum in fluidum magis saturatum & quia gelatina facile in corpore humano eo usque resolvitur, ut non sit gelatina; quod utrumque de determinatæ indolis corporibus gummosis §. CCCCLXXII. dici nequit. Cum vero corpora gelatinosa sint varia, facile patet, quod ea corpora gelatinosa, quæ gradu visciditatis ad corpora gummosa determinatæ indolis accedunt, eodem quoque gradu inspissent.

§. CCCCLXXV.

Olea destillata sunt stimulantia.

Olea destillata tam ætherea quam empyreumatica sunt acria; id quod vehemens ista, quam sola sibi relicta linguæ imprimunt, sensatio satis superque demonstrat. Nunc acria sunt stimulantia §. CCCCXV, eoque magis stimulant, quo sunt acriora. Ergo olea destillata tam ætherea quam empyreumatica sunt stimulantia eoque vehementius stimulant, quo majorem possident acrimoniam.

§. CCCCLXXVI.

Olea destillata sunt calefacientia.

Olea destillata ætherea sunt corpora salino-sulphurea §. CLXXVII. CLXXX. & olea empyreumatica æque ac ætherea copiosis gaudent partibus salinis adeoque sunt etiam corpora salino-sulphurea. Nunc corpora salino-sulphurea sunt calefacientia §. CCCCXXXVI. CCCXXXVIII. Ergo olea destillata tam ætherea quam empyreumatica sunt calefacientia. Præterea cum sint stimulantia §. CCCCLXXV, & stimulantia sint calefacientia §. CCCC, hac quoque ex ratione sunt calefacientia.

§. CCCCLXXVII.

Olea destillata sunt resolventia.

Stimulantia sunt resolventia §. CCCC. & salino-sulphurea sunt quoque resolventia §. CCCCXXXVI. Nunc olea destillata sunt salino-sulphurea §. CCCCLXXVI, & stimulantia §. CCCCLXXV, ergo olea destillata sunt resolventia.

§. CCCCLXXVIII.

Olea destillata sunt roborantia.

Olea destillata tam ætherea quam empyreumatica agunt spiritus & calorem augendo §. CCCCLXXVI, quo
non

non humidum solum minorem cohesionis gradum & debilitatem exinde pendentem efficiens & conservans ad excretionem magis aptum redditur, sed vis etiam vasorum vitalis ad tempus augetur tam per augmentum caloris & spirituum, quam per stimulationem vasorum, quam ut acria efficiunt; quo facto fibræ majorem acquirunt vim vitalem & resistantiam & humidum majori excernitur gradu, quo vis quoque physica seu tonus physicus & per hunc vis resistendi constanter magis augetur. Sunt ergo olea destillata tam ætherea quam empyreumatica roborantia.

§. CCCCLXXIX.

Olea destillata tam ætherea quam empyreumatica sunt roborantia §. CCCCLXXVIII. Sed roborantia sunt anodyna §. CCCCLXXV. Ergo olea destillata sunt anodyna.

Olea destillata sunt anodyna.

§. CCCCLXXX.

Olea destillata sunt stimulantia §. CCCCLXXV. calefacientia §. CCCCLXXVI, resolventia §. CCCCLXXVII, roborantia §. CCCCLXXVIII, & anodyna §. CCCCLXXIX. Medicamenta ergo, ex quibus olea ope destillationis vel ætherea vel empyreumatica impetrari possunt, eatenus, quatenus ex his constant, stimulantia, calefacientia, resolventia, roborantia & anodyna esse debent.

Medicamenta, quæ olea destillata continent, quasnam virtutes habeant.

§. CCCCLXXXI.

Olea expressa sunt partibus corporis humani solidis specificè leviora & cum corpora specificè leviora adhæreant corporibus specificè gravioribus, olea expressa partibus corporis humani solidis adhæreere debent. Si ergo partes corporis humani solidæ sunt duræ, inter partes earum penetrare earumque cohesionem, quoniam specificè leviora sunt, imminuere debent. Nunc ea, quæ hoc efficiunt, sunt emollientia §. XC. XCI. Ergo olea expressa corporis humani partes solidas emolliunt. Præterea hoc efficiunt alio etiam modo. Notum enim est, quod partium

Olea expressa emolliunt partes solidas.

tium solidarum durities proficiscatur a spasmodica earum
 constrictione & hæc a salibus stagnantibus & fibras ad con-
 tractionem spasmodicam irritantibus sæpius producat. Nunc olea expressa superficiem salium, dum iis adherent,
 reddunt specificè leviores eorumque subtilitatem immi-
 nuunt §. CCCCXX. CCCCXXI. CCCCXXII. CCCCXXIII.
 Ergo salium actionem infringunt §. CCCCXXV. adeoque
 & partium solidarum duritiem ab hac productam tollunt.

§. CCGCLXXXII.

emolliunt
 partes sul-
 phureas in-
 duratas,

Si corpora indurata sunt sulphurea, qualia sunt
 crustæ ex ulceribus ortæ, feces induratae &c. aqua
 ea, quacunque iis applicetur quantitate, non emol-
 lit, quia iis ob ignearum particularum in sulphureis co-
 piam majorem parum adhæret. Alia ergo pro sulphureo-
 rum corporum emolliatione fluida vel minimum satis mol-
 lia sunt adhibenda, & talia sunt olea expressa.

§. CCGCLXXXIII.

sunt relaxan-
 tia,

Emollientia partium solidarum sunt relaxantia
 §. CCCCIX. Nunc olea expressa sunt emollientia
 §. CCCLXXXI. Ergo olea expressa sunt relaxantia.

§. CCGCLXXXIV.

anodyna,

Relaxantia sunt anodyna §. CCCCXII. Olea ex-
 pressa sunt relaxantia §. CCGCLXXXIII. Ergo olea ex-
 pressa sunt anodyna.

§. CCGCLXXXV.

salium actio-
 nem & acri-
 moniam mi-
 tigant,

Olea expressa salium, dum earum superficiem obdu-
 cunt, specificè leviores reddunt & subtilitatem immi-
 nuunt, adeoque activitatem infringunt §. CCCCXXV.
 CCCCXXVIII. & acrimoniam demulcent seu temperant
 §. CCCCXXIX.

§. CCGCLXXXVI.

sunt pare-
 gorica,

Principia docent pathologica, quod dolores a salibus
 & humorum acrimonia proficisci possint. Nunc olea
 expres-

expressa salium activitatem & acrimoniam mitigant §. CCCCLXXXV. Ergo olea expressa dolores, qui ab hac causa oriuntur, mitigant. Sed ejusmodi medicamenta dicuntur paregorica §. LXXXV. Ergo olea expressa sunt paregorica.

§. CCCCLXXXVII.

Spasmodica fibrarum constrictio tollitur, si acrimonia, a qua producitur, demulcerur, & si fibræ relaxantur. ^{antispastica,} ^{ca,} lam utrumque præstant olea expressa §. CCCCLXXXIII. CCCCLXXXV. Ergo olea expressa spasmodicam fibrarum contractionem mitigant seu sunt antispastica.

§. CCCCLXXXVIII.

Quod olea expressa sint anthelmintica, jam fuit demonstratum §. CCCCLII. Præterea egregia sunt antiodontica, si venena acria & corrosiva fuerunt assumpta. Nam ^{anthelmintica & antidota,} primo vim & activitatem eorum vehementer infringunt §. CCCCLXXXV. deinde spasmos & dolores, qui ab his producuntur, mitigant §. CCCCLXXXIV. CCCCLXXXVII, ad quæ accedit, quod vomitum excitent & venena ex ventriculo eliminent.

§. CCCCLXXXIX.

Cum olea expressa salium vim atque activitatem ^{& inspissantia,} infringant §. CCCCLXXXV, liquoris quoque gastrici, pancreatici & bilis salia inertia minusque activa horumque liquorum actionem imminuere atque eam ab causam debitam ciborum resolutionem chylique præparationem impedire debent, unde non potest non chylus & sanguis evadere spissus, quin ipsæ oleosæ partes a salibus commixtis saponaceæ redditæ & in massam sanguineam delatæ tam tanquam sapo lympham & serum magis inspissant quam etiam hic salium actionem imminuendo atque infringendo §. CCCCLXXXV. decentem massæ sanguineæ reliquorumque fluidorum resolutionem impediunt, quod non potest non massæ sanguineæ reliquisque fluidis conciliare spissitudinem.

Y 2

. CCCXC.

§. CCCCXC.

Scholion.

Probe notandum est, quod omnia ea, quæ de oleis expressis demonstravi in antecedentibus, de recentibus sint intelligenda. Nam notum est, quod olea expressa vetustate corrumpantur & rancorem atque acrimoniam assumant, eoque citius & facilius, si in loco asservantur calido. Rancida vero olea expressa alios plane contrarios effectus quam recentia producant, immo noxios; nam ut acria agunt, & hinc stimulant & irritant, adeoque dolores, spasmodicas fibrarum constrictiones atque inflammationes excitare solent & possunt.

§. CCCCXCI.

Medicamenta, quæ oleum expressibile continent, quibusnam gaudeant virtutibus.

Cum olea expressa partes emolliant §. CCCCLXXXI, CCCCLXXXII, fibras relaxent §. CCCCLXXXIII, fallium actionem infringant & acrimoniam temperent §. CCCCLXXXV, anthelmintica & antidota §. CCC LXXXVIII, anodyna §. CCCCLXXXIV, paregorica §. CCCCLXXXVI, antispastica §. CCCCLXXXVII. & inspissantia sint §. CCCCLXXXIX, sequitur, quod medicamenta, ex quibus olea expressionis ope impetrari possunt, eatenus, quatenus ex his constant, eosdem producere debeant effectus.

§. CCCCXCII.

Virtus resinæ qualis sit in genere.

Nunc partium resinofarum virtutem contemplantur. Constant ex oleo athereo & acido §. CLXXXVI. CLXXXVII. CLXXXVIII. Virtus ergo resinarum debet esse ex virtute olei atherei & acidi composita.

§. CCCCXCIII.

Resinæ stimulant.

Oleum athereum stimulat §. CCCCLXXV. & acidus quoque competit stimulans §. CCCCLXIV. Nunc resinæ virtus constat ex virtute olei atherei & acidi §. CCCCXCII. Ergo resinæ stimulare debent.

§. CCCCXCIV.

Resinæ calefaciunt.

Stimulantia sunt calefacientia §. CCCC. Resinæ sunt stimulantia §. CCCCXCIII. Ergo resinæ sunt calefacientia

cientia Præterea resinæ sunt corpora salino - sulphurea CLXXXIX. Iam salino - sulphurea corpora sunt calefacientia CCCCXXXVI. Ergo alia quoque ex ratione resinæ inter calefacientia recenseri merentur.

§. CCCCXCV.

Stimulantia sunt resolventia §. CCCI. & de salino-sulphureis corporibus idem valet §. CCCCXXXVI. Nunc resinæ sunt stimulantia §. CCCCXCIII. & salino-sulphurea corpora CLXXXIX. Ergo resinæ sunt resolventia.

Resinæ sunt resolventia.

§. CCCCXCVI.

Oleum æthereum vi gaudet roborante §. CCCCLXXVIII & acida eadem sunt prædita virtute §. CCCCLXX. Nunc virtus resinæ est composita ex virtute olei ætherei & acidi §. CCCCXCII. Ergo resina vi gaudet roborante.

Resinæ sunt roborantia.

§. CCCCXCVII.

Cum resinæ virtute gaudeant stimulantia §. CCCCXCIII calefaciente §. CCCCXCIV, resolvente §. CCCXCV. & roborante §. CCCCXCVI, sequitur, ut medicamenta, quæ partes continent resinofas, iisdem prædita sint virtutibus.

Medicamenta, quæ partes resinofas continent, quibusnam gaudeant virtutibus.

§. CCCCXCVIII.

Sapones & sic dicta medicamenta saponacea vi gaudere resolvente, ex eo patet, quoniam sunt corpora salino-sulphurea, de quibus demonstratum fuit, quod virtute prædita sint resolvente §. CCCCXXXVI. Quod enim tam saponem quam corpora saponacea sint corpora salino-sulphurea, ex eo manifestum est, quoniam constant ex sale & oleo, quod fluidum est sulphureum §. CXCI. CXGV. Quæcunque igitur medicamenta vel ex toto sunt saponacea vel partes continent saponaceas, illa sunt vel ex toto vel ex parte resolventia.

De virtute saponum & saponaceorum in genere.

§. CCCCXCIX.

Partes saponaceæ volatiliores itidem, quatenus tam salinæ quam sulphuræ sunt naturæ, corporis humani fluida

De virtute partium saponacearum in genere.

fluida minus viscida, id est, fluidiora reddere debent & solent, quatenus nempe salia sulphureis partibus obducta omnibus tam rubicundis quam serosis adhærent globulis, subtilitate sua ex volatilitate cognoscenda iisdem interponuntur contactumque haud alium quam ipsis levioribus intermediis admittunt, & sic cohætionem eorum reddunt minorem.

§. D.

De virtute medicamentorum, quæ partes continent saponaceas volatiliiores.

Quæcunque igitur medicamenta partes continent saponaceas volatiliiores, illa virtute gaudent resolvente §. GGGCCXCIX.

§. DI.

De virtute medicamentorum, quæ partes spirituosas.

Partes spirituosas alio modo quam stimulando, spiritus & calorem augendo, roborando, resolvendo & discutiendo in corpus humanum non agunt. Quæcunque igitur medicamenta spirituosas continent partes, illa easdem debent exferere virtutes.

§. DII.

De virtute pinguedinum in genere.

Pinguedines maxime ex parte constant ex oleis expressis §. CCV., hinc iisdem, quibus hæc, debent præditæ esse virtutibus, quæ demonstratæ sunt a §. CCCCLXXXI. usque §. CCCCLXXXIX.

